

EU:s jakt på råvaror hotar utveckling i Afrika

I en allt hårdare kamp om världens naturresurser använder EU handelsavtal för att säkra tillförseln av råvaror. EU:s jakt på billiga naturresurser riskerar att låsa fast afrikanska länder i råvarufällan och bromsa industrialisering i Afrika. Sverige måste verka för att handelsavtal mellan EU och Afrika gynnar afrikansk utveckling.

Karin Gregow, handläggare på Forum Syd

"The next phase of globalisation will be defined by pressure for access to basic resources. We are in a race."

Orden är EU:s före detta handelskommissionär Peter Mandelssons. De visar tydligt på EU:s inställning till hur man ska trygga tillförseln av råvaror åt den egna industrin. Det är fråga om en kamp – och en stor del av denna kamp kommer att utspela sig i Afrika.

Kina är ute och jagar råvaror, eftersom deras egna naturresurser inte längre räcker till åt den snabbt växande ekonomin. Flera av de idag så eftertraktade mineralerna

som är nödvändiga i elektronik och allt mer avancerade högteknologiska produkter finns i Afrika. Den afrikanska kontinenten är en av regionerna i världen med störst utnyttjade mineralresurser. Ingen vet exakt hur mycket mineraler som gömmer sig under Afrikas jordyta.

Exportskatt – handelshinder eller utvecklingsinstrument?

I sitt **råvaruinitiativ** som lanserades för lite drygt två år sedan slår EU fast att det är med hjälp av handelsavtal som man ska säkra tillgången till råvaror. EU förhandlar sedan 2002 handelsavtal med afrikanska länder, de s k **EPA-avtalen**. I EPA-förhandlingarna har EU försökt förbjuda åtgärder som länderna använder för att främja industrialisering och utveckling, men som EU anser snedvrider handeln med råvaror. Många utvecklingsländer använder sig av exportskatter och andra typer av exportrestriktioner för att se till att en del råvaror stannar i länderna och vidareförädlas lokalt, med syfte att stödja inhemska förädlingsindustrier och gynna sysselsättning. Exempelvis har Ghana en exportskatt på 6 procent på bauxit och mangan, Zambia har 15

procent i exportskatt på koppar och Kamerun har en exportskatt på 17,5 procent på timmer. Flera afrikanska länder har exportskatter på metallskrot för att stödja den egna tillverkningsindustrin.

Naturtillgångar ” har varit en förbannelse snarare än en källa till utveckling

EU anser att sådana regleringar hotar försöken att trygga råvaror för den europeiska industrin. EU har identifierat mer än 450 exportrestriktioner i olika länder som man menar snedvrider handeln.

Fast i råvarufällan. Handel innebär en stor möjlighet för afrikanska länder att utvecklas. Men då krävs att länderna får möjlighet att reglera handeln så att så mycket som möjligt av vinsten stannar i Afrika och att länderna på sikt kan diversifiera sina ekonomier och inte fastna i rollen som leverantörer av billiga råvaror. Det ensidiga beroendet av en eller ett fåtal råvaror för sin export, medför

att många afrikanska länder är mycket sårbara och helt utlämnade åt prissvängningar på nyckfulla råvarumarknader.

Utvinning av mineraler kräver kapitalintensiva investeringar och i de flesta afrikanska länder domineras gruvdrift av utländska, ofta transnationella, företag. Utländska investeringar är viktiga för länderna och kan bidra till utveckling.

” **EPA-avtalen måste utgå från utvecklingsbehov i Afrika, inte EU:s agenda**

Men då måste länderna ha rätt att reglera investeringarna för att se till att de faktiskt gynnar den lokala ekonomin. Afrikanska länder måste kunna ställa krav på de utländska investeringarna, som exempelvis att de ska köpa insatsvaror lokalt, anställa inhemsk arbetskraft och återinvestera en del av vinsten i landet. I råvaruinitiativet slår EU fast att sådana regleringar av utländska investeringar hindrar en fri handel med råvaror. EU har drivit på för att investeringsavtal ska inkluderas i EPA-avtalen, vilket starkt skulle begränsa afrikanska länders möjlighet att ställa krav på att de utländska investeringarna främjar deras utveckling.

Handelspolitik motverkar biståndsinsatser. Den 2 februari i år presenterade EU-kommissionen ett **nytt meddelande** som handlar om hur råvaruinitiativet ska genomföras. Trots att den slutgiltiga versionen av meddelandet har mildrat tonen något och talar mer om 'raw materials diplomacy', är det uppenbart att EU ämnar inta en hård attityd mot de länder som med exportrestriktioner eller andra åtgärder begränsar tillförseln av olika råvaror. EU ska angripa sådana åtgärder, som man anser snedvrider global handel, och inte dra sig för att använda tvistlösningsmekanismen i Världshandelsorganisationen WTO.

För många afrikanska länder har deras rika naturtillgångar snarare varit en förbannelse än en källa till utveckling. I sitt nya meddelande understryker EU-kommissionen att man genom utvecklingssamarbete på olika sätt ska främja en hållbar utvinning av Afrikas naturresurser. EU ska exempelvis ge stöd till reformering av afrikanska länders skattesystem, så att skatteintäkterna från utvinnningen av råvaror kan öka, bidra till bättre insyn i kontrakt med utländska gruvbolag och ökad diversifiering av ekonomierna. Men sådana löften riskerar att motverkas av EU:s aggressiva handelspolitik.

Sverige måste agera. Den svenska regeringen har ställt

sig positiv till EU:s råvarustrategi och anser att den europeiska industrins tillgång till råvaror är en viktig långsiktig hållbarhetsfråga. Men man verkar inte bekymra sig om ifall detta sker på bekostnad av Afrikas egen utveckling. I **rapporten 'The raw materials race'** pekar Forum Syd på att EU:s försök att förbjuda exportskatter och begränsa afrikanska länders möjligheter att reglera investeringar riskerar att hindra inhemsk förädling och begynnande industrialiseringsprocesser.

Sverige måste ta sitt ansvar och se till att EU:s råvarupolitik inte hindrar industrialisering och diversifiering i afrikanska länder. EU har ingen automatisk rätt till Afrikas naturresurser – afrikanska länder måste ha rätt att bestämma hur de bäst utnyttjar sina naturtillgångar på ett hållbart sätt. EPA-avtalen måste utgå från utvecklingsbehov i Afrika, och inte EU:s egen agenda.

KARIN GREGOW

Handläggare, Enheten för kommunikation och policy
Forum Syd